

Nr 365.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående rätt för vissa tjänstemän att för avlöningsförhöjning tillgodoräkna sig tid, varunder tjänstledighet åtnjutits för fullgörande av militär tjänstgöring; given Stockholms slott den 27 februari 1920.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att i alla de fall, där för civil ordinarie befattningshavare avlöningsförhöjning må äga rum efter viss tids tjänstgöring, honom icke må föras till last tid, varunder han åtnjutit ledighet för fullgörande av honom åliggande militär tjänstgöring.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
27 februari 1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Vidare anförde föredragande departementschefen, statsrådet Thors-
son följande:

Jag ber härefter få för Kungl. Maj:t ånyo anmäla den av riksdagen
i skrivelse den 29 maj 1912 (nr 259) väckta frågan om vidtagande av
åtgärder till värnpliktiges skyddande mot förlust av innehavda anställ-
ningar i statens tjänst på grund av inkallande till militär tjänstgöring.
Löneregleringskommittén har nämligen i utlåtande den 26 augusti 1919
fullgjort det kommittén genom Kungl. Maj:ts beslut den 31 december
1914 meddelade uppdrag att inkomma med det yttrande och förslag,
vartill riksdagens berörda skrivelse ävensom i ärendet avgivna yttranden
kunde föranleda.

I förenämnda skrivelse den 29 maj 1912 anförde riksdagen följande:

Riksdagens
skrivelse den
29 maj 1912.

Beträffande först de i statens tjänst eller vid dess arbetsföretag anställda värnpliktige hade utav upplysningar, som inhämtats från järnvägsstyrelsen, generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, generaltullstyrelsen, domänstyrelsen samt vattenfallsstyrelsen, framgått, att de i dessa verk anställda värnpliktige vore jämförelsevis väl skyddade mot att förlora sina anställningar eller lida något men i avseende på befordringsmöjlighet och pensionsrätt därigenom att de inkallades till fullgörande av sin värnplikt. Emellertid finnes exempel på att vid åtminstone ett verk inträffat, att ett mindre antal arbetare blivit skilda från sina anställningar på grund av värnpliktstjänstgöring. Riksdagen hade vidare fäst uppmärksamheten vid att för tre av nämnda verk, nämligen statens järnvägar, telegrafverket och vattenfallsstyrelsen med underlydande verk, vore gällande den 9 februari 1909 utfärdade allmänna bestämmelser rörande vissa deras arbetare, enligt vilka arbetare, som på grund av militärtjänstgöring måst lämna sin anställning, skulle, därest han i arbetet visat sig duglig och oförvitlig, vid militärtjänstgöringens slut äga företräde vid antagande av nya arbetare, det vill säga äga endast företrädesrätt till återfående av sin plats, då han efter avslutade vapenövningar inställde sig för erhållande av arbete. Riksdagen ansåge emellertid, att en i statens verk anställd värnpliktig icke borde i och för fullgörande av sin värnplikt berövas sin tjänst eller sitt arbete. Oegentligt syntes ock vara, att i nu ifrågavarande hänseende olika bestämmelser tillämpades vid olika verk; och det syntes riksdagen vara angeläget, att enhetliga bestämmelser i detta avseende, såvitt möjligt, utfärdades för statens samtliga verk och inrättningar. Härvid torde då böra beaktas icke allenast att mer eller mindre fast anställd värnpliktig icke finge i och för fullgörande av sin värnplikt berövas sin tjänst eller sitt arbete, utan även att han icke finge av sådan orsak lida något men i avseende å befordran samt rätt till ålderstillägg, pension och dylikt. — Vad härefter anginge de i enskild tjänst anställda värnpliktige, torde det ej vara möjligt att bereda dessa enahanda rätt som de i statens tjänst eller arbete anställda. Dock syntes möjlighet förefinnas, att även beträffande dessa det beaktansvärda syftet i någon mån skulle kunna vinnas genom åtgärder från det allmännas sida; men då riksdagen vore förvissad om att denna angelägenhet komme att bliva föremål för behandling av de så kallade försvarsberedningarna, ansåge riksdagen någon särskild begäran om utredning härom icke erforderlig.

För övrigt föreställde sig riksdagen, att, i den mån staten vidtog lämpliga åtgärder på detta område, enskilda arbetsgivare i största möjliga utsträckning skulle följa det av staten givna exemplet. — På grund av vad sålunda anförts, finge riksdagen anhålla, det Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida icke åtgärder borde vidtagas, i syfte att i statens tjänst eller vid dess arbetsföretag mer eller mindre fast anställda värnpliktige kunde skyddas mot att i följd av inkallandet till värnpliktens fullgörande förlora sina anställningar och därigenom tillskyndas skada.

I anledning av riksdagens berörda skrivelse anbefalldes vederbörande ämbetsverk att till Kungl. Maj:t avgiva yttrande och förslag i ämnet. Sedan de sålunda infordrade yttrandena inkommit, överlämnades desamma till vederbörande försvarsberedning för att tagas i övervägande vid fullgörande av det försvarsberedningarna lämnade uppdraget. Emellertid avslutades försvarsberedningarnas arbeten, innan den beredning, som fått förevarande fråga till sig överlämnad, medhunnit behandlingen av densamma.

*Chefen för
finansdeparte-
mentet den 31
december
1914.*

Ärendet anmäldes i statsrådet den 31 december 1914 av chefen för finansdepartementet, som därvid, efter en redogörelse för frågans föregående behandling, anförde, att arbetet för dess lösning syntes böra ånyo upptagas.

Departementschefen erinrade emellertid, hurusom frågan om rätt för civila ordinarie och extra befattningshavare att för avlöningsförhöjning tillgodoräkna sig tid, varunder tjänstledighet åtnjötits för fullgörande av värnplikt, redan varit föremål för prövning och att kungörelse i ämnet utfärdats den 4 juli 1913. I sammanhang med den ytterligare utredning i övriga av riksdagen angivna hänseenden, som torde vara erforderlig, innan ärendet kunde slutligen avgöras, syntes särskilt böra uppmärksammas ett av statskontoret uti avgivet yttrande i ärendet väckt förslag i syfte att i statens tjänst anställd person skulle få under tjänstledighet, som åtnjöttes för fullgörande av värnplikt, behålla viss del av sin avlöning. Visserligen hade på grund av förhandenvarande förhållanden utfärdats åtskilliga bestämmelser angående avlöning åt civila befattningshavare och vissa andra i statens tjänst anställda personer, som av tjänstgöring till rikets försvar eller av liknande anledning vore hindrade att sköta sina befattningar, men dessa bestämmelser vore av provisorisk karaktär och deras tillämplighet begränsad. Oavsett nämnda bestämmelser torde alltså frågan om avlöning åt i civil stats-

tjänst anställda personer under tjänstgöring för fullgörande av värnplikt eller annan dylik militär utbildning böra i hela sin omfattning företagas till granskning.

Den sålunda ifrågasatta ytterligare utredningen i ämnet ansåge departementschefen lämpligen böra uppdragas åt löneregeringskommittén; och i enlighet med departementschefens hemställda anbefalldes Kungl. Maj:t nämnda den 31 december löneregeringskommittén att till Kungl. Maj:t inkomma med det yttrande och förslag, vartill riksdagens berörda skrivelse ävensom de i ärendet avgivna yttranden kunde föranleda.

*Uppdrag åt
löneregerings-
kommittén.*

För att tagas i övervägande vid fullgörande av det kommittén sålunda lämnade uppdraget hava därefter genom särskilda remisser till kommittén överlämnats vissa till Kungl. Maj:t ingivna framställningar; och hava jämväl i annan ordning till kommittén inkommit en del skrivelser i hithörande frågor.

I det av kommittén nu angivna utlåtandet i ämnet har kommittén, sedan kommittén redogjort för innehållet i riksdagsskrivelsen den 29 maj 1912, yttrat sig till en början beträffande begränsningen av det kommittén meddelade uppdraget och härom anfört följande:

»Med hänsyn till avfattningen av det löneregeringskommittén i förevarande ärende lämnade uppdraget har kommittén ansett sig först böra något närmare för sig klargöra, i vilken omfattning kommittén må böra till behandling upptaga de olika spörsmål, som beröras i riksdagens skrivelse och de i ärendet avgivna yttrandena.

*Uppdragets
begränsning.*

Vid övervägande härav har kommittén till en början funnit sig kunna lämna å sido de spörsmål, som röra värnpliktiga, anställda i kommunal eller i enskild tjänst. I riksdagens skrivelse den 29 maj 1912 hava visserligen de i enskild tjänst anställda värnpliktiges förhållanden i någon mån berörts, men riksdagens begäran om utredning avser icke dessa värnpliktiga. Kommittén har ansett sig för sin del hava så mycket mindre skäl att i förevarande sammanhang yttra sig om de i kommunal och i enskild tjänst anställda värnpliktiga, som, på sätt nedan vidare förmäles, värnpliktiga i allmänhet numera blivit genom beslut vid 1914 års senare riksdag och i anledning därav utfärdad lag den 16 oktober 1914 i viss omfattning skyddade mot förlust av anställning och fråga om ytterligare utsträckning av detta skydd i annan ordning är föremål för utredning.

Om sålunda kommittén funnit sig böra begränsa sitt uppdrag till

att gälla allenast personal i statens tjänst eller vid dess arbetsföretag, har det å andra sidan, särskilt med hänsyn till innehållet i en del till kommittén överlämnade handlingar, synts kommittén angeläget att taga under övertvägande vissa spörsmål rörande förhållanden, som avse icke värnpliktens fullgörande, sådan denna blivit genom värnpliktslagen eller eljest bestämd, utan militär tjänstgöring av annan natur, såsom deltagande i frivilliga reservbefälskurser, tjänstgöring enligt reservbefälsförordningarna m. m. Till dessa spörsmål återkommer kommittén härnadan.

Riksdagens skrivelse i ämnet åsyftar i första hand en utredning rörande de åtgärder, som skulle kunna vidtagas för att till tjänstgöring inkallade värnpliktiga, vilka hava anställning i statens tjänst eller vid dess arbetsföretag, må skyddas mot att i följd av inkallelsen gå sina anställningar förlustiga. Därutöver bör emellertid enligt riksdagens mening beaktas, att sålunda inkallade värnpliktiga icke heller må genom inkallelsen lida något men i avseende å befordran samt rätt till ålders-tillägg, pension och dylikt. Slutligen har i sammanhang med det uppdrag, som lämnats löneregeringskommittén, framhållits angelägenheten av att frågan om dylik personals avlöning under ledighet för fullgörande av värnplikt eller annan dylik militär utbildning bleve föremål för utredning.»

Jag skall nu till behandling upptaga de av löneregeringskommittén angivna särskilda spörsmål vart efter annat och därvid till grund för min framställning lägga kommitténs berörda utlåtande. Kommittén yttrar till en början följande beträffande frågan om

1. Skydd mot förlust av anställning.

Löneregle-
ringskommittén.

»Sedan riksdagen år 1912 avlät sin ovanberörda skrivelse, har frågan om värnpliktigs rätt att under värnpliktstjänstgöring bibehålla sin anställning varit föremål för särskilda lagstiftningsåtgärder, vilka delvis avsett personer såväl i allmän som i enskild tjänst, delvis endast stats-tjänare. Efter det sålunda genom lag den 10 juni 1912 (svensk författningssamling nr 95) ett allmänt stadgande i ämnet meddelats för ett särskilt fall — nämligen beträffande de genom lag den 6 juni 1912 (nr 93) föreskrivna vapenövningar under senare hälften av år 1912 eller förra hälften av år 1913 för utrönande av härens krigsberedskap (mobiliseringsövningar) — avläts i proposition (nr 81) till 1914 års senare

riksdag ett mera omfattande förslag till lag om förbud i vissa fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete.

I motiveringen till denna proposition erinrades, hurusom enligt förslaget till ny försvarsorganisation värnplikten komme att väsentligt utsträckas, ej blott i det avseendet att värnpliktstjänstgöringen i sin helhet förlängdes, utan även därigenom, att vapenövningar förlades till senare värnpliktsår än dittills varit förhållandet. Förutom den första och huvudsakliga tjänstgöringen skulle den värnpliktige fullgöra dels, liksom dittills, repetitionsövningar, dels även reservtrupp- och landstormsövningar. Repetitionsövningarna komme i vissa fall att sträckas till flera år än för det dåvarande, och de båda nya slagen av övningar finge sin plats under ganska långt framskjutna delar av värnpliktstiden. Med dessa förändringar följde ett ökat behov att, i den mån det låte sig göra, skydda den i tjänst eller arbete anställde värnpliktige mot de ekonomiska missförhållanden, som för honom kunde föranledas därigenom, att arbetsgivaren på grund av värnpliktens fullgörande skilde honom från anställningen. Särskilt gällde detta om de i tiden senare övningarna. Ju äldre den värnpliktige vore, desto större sannolikhet funnes för att han bildat familj och att det härigenom vore för honom mera kännbart att gå miste om sin anställning. Men även i fråga om de tidigare övningarna innebure värnpliktsbördans ökning ny anledning att tillse, att icke deras fullgörande komme att för den värnpliktige medföra olägenheter, som skäligen kunde förebyggas. Av hänsyn till arbetsgivaren kunde det dock icke ifrågasättas, att arbetarens rätt till bibehållande av anställning skulle sträckas utöver någon viss, kortare tid, och dylik rätt kunde därför tydligen icke beredas arbetaren under den första, till tiden mest omfattande värnpliktstjänstgöringen. Däremot bleve reservtrupp- och landstormsövningarna samt i allmänhet även repetitionsövningarna till sin längd så bestämda, att det utan obillighet mot arbetsgivaren kunde åläggas honom att efter deras fullgörande återtaga arbetaren. För att giva en enhetlig och för alla fall tillräckligt stark begränsning åt arbetsgivarens förpliktelse torde det emellertid vara lämpligt, att jämte det endast sistnämnda tre slag av övningar innefattades under densamma, förpliktelsen gjordes beroende av att övningen icke överstege en viss tidslängd. Ett skäligt maximum i sådant hänseende syntes vara den i kungl. kungörelsen den 13 november 1860 angående den allmänna beväringen bestämda tiden av åtta veckor eller i runt tal sextio dagar¹⁾. Enligt organisationsförslaget komme reserv-

¹⁾ Genom denna kungörelse stadgades, att tjänstehjon eller lärling vore berättigad att efter vapenövning eller tjänstgöring i högst åtta veckor återgå i tjänsten.

trupp- och landstörmsövningarna icke på långt när och repetitionsövningarna endast högst undantagsvis att uppnå denna gräns; i regel skulle även de sistnämnda stanna ganska långt under densamma.

Sedan Kungl. Maj:ts proposition i ämnet blivit med vissa jämförelser av riksdagen bifallen, utfärdades den 16 oktober 1914 lag om förbud i vissa fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete (svensk författningssamling nr 271). Enligt 1 § i nämnda lag må värnpliktig, som är lagstadd eller annorledes i annans tjänst eller arbete anställd ej skiljas från anställningen i anledning därav, att han har att fullgöra i värnpliktslagen stadgad övning om högst sextio dagar eller mobiliseringsövning, som kan vara i särskild lag föreskriven. Vad nu är sagt, gäller dock ej, där den värnpliktiga vid anställandet avsiktligt bibragt husbonden eller arbetsgivaren en oriktig uppfattning om sina värnpliktsförhållanden. — Husbonde eller arbetsgivare, som handlar i strid mot nämnda bestämmelse, ådrager sig enligt 2 § viss skadeståndsskyldighet.

I särskilda motioner till 1916 års riksdag påyrkades vissa ändringar i 1 § av lagen den 16 oktober 1914, vilka avsågo deis utsträckande av det i nämnda lagrum stadgade förbud att gälla all tjänstgöring enligt värnpliktslagen, oberoende av tjänstgöringstidens längd, dels ock tydligt angivande, att i uttrycket »i annans tjänst anställd» jämväl inbegrepes anställning i statens eller kommunens tjänst.

Över dessa framställningar avgav lagutskottet utlåtande (nr 23) och anförde därvid, att, då ju principen om värnpliktigs rätt till bibehållande av anställning vunnit statsmakternas godkännande, det enligt utskottets förmenande måste vara mindre följdriktigt, att dylik rätt förvägrades värnpliktig, som underkastats den redan i och för sig ofta ganska kännbara uppoffring, genomgåendet av den s. k. rekrytskolan eller annan längre tjänstgöring innebure, men medgäves värnpliktig, som fullgjort vapenövning under högst 60 dagar, churu hans uppoffring ingalunda varit lika avsevärd. Till stöd härför måste då kunna åberopas, att arbetsgivarens intressen skulle obehörigen åsidosättas, därest han ålades återtaga värnpliktig arbetstagare även efter frånvaro på grund av rekrytskola eller annan längre vapenövning. Härvidlag torde beskaffenheten av det arbete, däri den värnpliktiga vore anställd, icke sakna betydelse. I industri och hantverk torde i allmänhet ej förefinnas större svårighet att skaffa fullgod vikarie för den bortavarande, och även om det i vissa fall för arbetsgivaren skulle vara en uppoffring att nödgas återtaga arbetaren, ville utskottet dock ifrågasätta, huruvida icke härvidlag kunde för arbetsgivaren anses föreligga en medborgerlig skyl-

dighet, liksom det för arbetstagaren utgjorde en medborgerlig plikt att underkasta sig den uppoffring, som värnpliktstjänstgöringen kunde innebära. Förevarande spörsmål krävde emellertid en allsidig utredning, som utskottet icke varit i tillfälle att företaga. Särskilt torde böra beaktas frågan, huruvida alla arbetsavtal borde i förevarande hänseende likställas. Det kunde även ifrågasättas, huruvida det icke vore lämpligt att fastställa en viss minimitid, under vilken löntagaren skulle hava varit anställd hos arbetsgivaren före värnpliktstjänstgöringens början, för att han skulle komma i åtnjutande av förmånen att återfå platsen efter tjänstgöringens slut. Vad härefter anginge motionärernas yrkande om sådan ändring i förevarande paragraf, att det i lagtexten tydligt bleve angivet, att med 'annan tjänst' jämväl förstodes anställning i statens eller kommunens tjänst, borde visserligen enligt utskottets mening, särskilt med hänsyn till den för lagen åberopade motiveringen, icke råda tvivel om, att gällande bestämmelser avsåge jämväl dylik anställning. Emellertid syntes i samband med den av utskottet ifrågasatta utredning, varom ovan nämnts, lämpligen jämväl böra övervägas, huruvida icke ett förtydligande i av motionären angiven riktning borde vidtagas.

I enlighet med lagutskottets hemställan anhöll riksdagen i skrivelse (nr 98), det Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, under vilka förutsättningar sådan ändring må kunna vidtagas i 1 § av lagen den 16 oktober 1914 om förbud i vissa fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete, att dels värnpliktig tillkommande rätt att efter fullgjord vapenövning återfå sin anställning utsträcker att gälla även för det fall, att vapenövningens längd överstege sextio dagar, och dels i lagtexten tydligt anges, att med »annans tjänst» jämväl må förstås anställning i statens eller kommunens tjänst, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av denna utredning må föranledas.

På sätt framgår av bilaga till justitieombudsmanuens berättelse till 1919 års lagtima riksdag, har riksdagens ifrågavarande framställning remitterats till socialstyrelsen, som vid tiden för berättelsens avgivande ännu icke inkommit med det infortrade yttrandet.

Såsom i det föregående är antytt, hava, sedan riksdagen avlät sin ovanberörda skrivelse den 29 maj 1912, ytterligare vissa bestämmelser meddelats om rätt för värnpliktig att under värnpliktstjänstgöring bibehålla sin anställning. Dessa bestämmelser avse emellertid allenast en viss grupp av värnpliktige, nämligen extra befattningshavare i statens tjänst, och ett visst slag av värnpliktstjänstgöring, nämligen sådan tjänstgöring för rikets försvar, som fullgöres på grund av inkallelse

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 308 häft. (Nr 365).

jämlikt § 28 värnpliktslagen. Genom kungl. kungörelse den 28 juli 1916 (svensk författningssamling nr 386) före-krevs nämligen i nu angivna hänseende, att, därest extra befattningshavare i statens tjänst med stöd av § 28 värnpliktslagen är eller har varit inkallad till tjänstgöring för rikets försvar, han icke må av sådan anledning skiljas från sin anställning.

Slutligen torde böra uppmärksammas, hurusom de i riksdagens skrivelse den 29 maj 1912 omförmälda allmänna bestämmelserna av den 9 februari 1909 rörande arbetare vid statens järnvägar, telegrafverket och vattenfallsstyrelsen med underlydande verk numera ersatts med andra dylika bestämmelser, utfärdade den 31 juli 1917 (svensk författningssamling nr 510). Enligt sistberörda bestämmelser i § 2 mom. 2 gäller, att arbetare, som på grund av militärtjänstgöring måst lämna sin anställning, bör, därest ej särskilt hinder möter, vid denna tjänstgörings slut äga återfå sin anställning eller i varje fall äga företräde vid antagandet av nya arbetare.

Om man vill söka mera överskådligt framställa, i vilken utsträckning personal, som är anställd i statens tjänst eller vid dess arbetsföretag, för närvarande är i åtnjutande av rättsligt skydd mot förlust av innehavd anställning på grund av inkallelse till värnpliktsövning eller annan militär tjänstgöring, torde denna personal kunna i huvudsak fördelas på tre grupper, nämligen:

- 1) befattningshavare, tillsatta medelst fullmakt eller konstitutorial,
- 2) befattningshavare, tillsatta medelst förordnande, och annan personal med mera stadigvarande anställning, samt
- 3) övrig personal, till vilken sistnämnda grupp skulle hänföras extra personal utan mera stadigvarande anställning, en del arbetare vid statens arbetsföretag med flera.

Vad angår grupp 1), befattningshavare, tillsatta medelst fullmakt eller konstitutorial, är givetvis sådan befattningshavare genom fullmakten, respektive konstitutorialet i tillräcklig grad skyddad mot att på grund av värnpliktsövning eller annan militär tjänstgöring förlora sin anställning. För den till grupp 2) och 3) hänförliga personalen innebär lagen den 16 oktober 1914 skydd mot entledigande i anledning därav, att vederbörande har att fullgöra i värnpliktslagen stadgad övning om högst 60 dagar eller mobiliseringsövning, som kan varda i särskild lag föreskriven. Beträffande åter värnpliktsövning om längre tid än 60 dagar eller militär tjänstgöring, som icke är att hänföra till i värnpliktslagen stadgad övning eller till i särskild lag föreskriven mobiliseringsövning,

äro de under 2) och 3) omförmälda värnpliktiga icke i vidare mån skyddade mot förlust av anställningen, än att jämlikt kungörelsen den 28 juli 1916 »extra befattningshavare» i statens tjänst, som inkallats till tjänstgöring med stöd av § 28 värnpliktslagen, icke må av sådan anledning skiljas från sin anställning; därjämte gäller, såsom nyss är nämnt, att arbetare vid statens järnvägar med flera verk efter avslutandet av militär tjänstgöring bör, därest ej särskilt hinder möter, äga återfå sin anställning eller i varje fall äga företräde vid antagandet av nya arbetare.

Vid överbägende av frågan, huruvida ytterligare föreskrifter i förevarande hänseende må bära meddelas till skydd för den i statens tjänst eller vid dess arbetsföretag anställda personalen, kan man, såsom torde framgå av det redan anförda, helt och hållet bortse från de under grupp 1) upptagna befattningshavarna, vilka äro tillsatta medelst fullmakt eller konstitutorial och därigenom skyddade för förlust av sin anställning.

För de till grupp 2) hänförliga befattningshavarna — befattningshavare, tillsatta medelst förordnande, och annan personal med mera stadigvarande anställning — skulle ju, teoretiskt sett, en utsträckt lagstiftning i förevarande hänseende icke sakna betydelse. Denna utsträckta lagstiftning skulle väl närmast avse värnpliktsövning om längre tid än 60 dagar samt vissa slag av annan militär tjänstgöring. Det torde emellertid kunna förutsättas, att de stadganden av mera omfattande innebörd, som här kunde tänkas genomförda, i praktiken skulle vara av ganska ringa betydelse, då det väl även dessförutan knappast någonsin skulle förekomma, att befattningshavare, varom nu är fråga, ginge sin anställning förlustig i anledning därav, att han inkallades till fullgörande av värnplikt eller annan dylik tjänstgöring.

Löneregleringskommittén vill emellertid framhålla, att någon obetingad rätt för dylik befattningshavare att efter fullgjord militär tjänstgöring återinträda i sin förutvarande anställning icke lärer kunna medgivas och icke heller genom hittills meddelade bestämmelser blivit för där avsedda fall stadgad. Sådana omständigheter kunna tydligen förekomma, då entledigande från innehavd anställning kan vara påkallad av annan, av den militära tjänstgöringen oberoende anledning, exempelvis därav att anmärkning förekommit mot vederbörandes sätt att bestrida sin befattning. Det torde också bära anmärkas, att åtskilliga befattningar av ifrågavarande slag, bland annat en del amanuensbefattningar vid universiteten och vissa andra läroanstalter, tillsättas allenast

genom förordnande på viss kortare tid, vadan redan från början varit förutsatt, att befattningarna skola tid efter annan växla innehavare.

Något annorlunda ställer sig förevarande fråga i vad angår den till grupp 3) hänförliga personalen, således extra personal utan mera stadigvarande anställning, en del arbetare vid statens arbetsföretag med flera. Dessa torde få anses i allmänhet vara så lösligt knutna vid det verk eller det arbetsföretag, där de äro anställda, att det alltför väl skulle kunna tänkas, att värnpliktens fullgörande kunde vara en faktor, som bleve i större eller mindre mån bestämmande i fråga om deras bibehållande i anställningen.

Löneregleringskommittén är för sin del av den meningen, att även dylik personal bör i görligaste mån skyddas mot att till följd av värnpliktens fullgörande gå sin anställning förlustig. Sävitt kommittén kunnat finna av de i ärendet avgivna yttrandena, torde ock denna uppfattning vara allmän bland de myndigheter, på vilka det närmast ankommer att anställa eller entlediga personal av ifrågavarande slag; och vad särskilt angår arbetare vid statens järnvägar, telegrafverket och statens vattenfallsverk har denna uppfattning numera fått ett tydligt uttryck i ovanberörda allmänna bestämmelser den 31 juli 1917. Å andra sidan förefaller det kommittén i hög grad vanskligt att söka genom mera bindande föreskrifter ingripa reglerande på förevarande område; de förhållanden, som det här skulle gälla att ordna, äro av så skiftande och oviss natur, att de knappast låta sig inpassas under några dylika regler. Till belysande härav torde löneregleringskommittén få fästa uppmärksamheten på vissa uttalanden, som förekomma i de av vederbörande myndigheter i ärendet avgivna yttrandena, varvid dock torde få erinras, att dessa yttranden avgivits, innan ovan återgivna, nu gällande föreskrifter på detta område kommit till stånd.

Järnvägs-
styrelsen.

Sålunda anför järnvägsstyrelsen i underdånigt utlåtande den 31 januari 1913, att beträffande personal med mera stadigvarande anställning icke inträffat något fall, då vederbörande förlorat sin anställning vid statens järnvägar i anledning av värnpliktens fullgörande. Däremot hade, enligt vad av distriktsförvaltningarna blivit upplyst, tillfälligt antagna arbetare i enstaka fall icke kunnat beredas arbetstillfälle, då de efter fullgjord militär tjänstgöring ånyo sökt arbete vid statens järnvägar. Euahanda gällde i fråga om de i riksdagens skrivelse särskilt omnämnda arbetarna vid statens järnvägsbyggnader, varmed i förevarande avseende likställdes arbetare vid dubbelspårsauläggning och andra större arbetsföretag vid den färdiga banan. Beträffande dessa arbetare, som

sålunda vid statens järnvägar sysselsattes med utförande av arbeten av längre eller kortare varaktighet, låge det givetvis i sakens natur, att arbetaren ej kunde i varje fall garanteras arbete vid återkomsten från värnpliktstjänsten. Vid den tiden kunde nämligen det arbete, varvid han varit anställd, vara slutfört, och annan lämplig sysselsättning kunde möjligen ej beredas honom. Vid minskning i arbetarantalet avskedades i regeln först de sist anställda, och en värnpliktig, som återkomme, kunde rimligen ej begära mera än att få räkna sin tur efter den dag hans anställning började, om arbetet ännu fortginge, samt företrädesrätt till erhållande av arbete, då nytt arbetstillfälle yppade sig. Med det förfarande, som redan tillämpades, eller att arbetare vid statens järnvägar bleve utan arbete endast för det fall, att arbetstillfälle vid tiden för återkomsten från värnpliktstjänstgöring ej skulle hava kunnat honom beredas, även om han ej av denna orsak varit frånvarande, torde i förevarande avseende tillräckligt skydd vara lämnat den värnpliktige.

I underdånigt utlåtande den 7 mars 1913 yttrar telegrafstyrelsen, att sådana tillfälliga arbetare, som för kortare tid anställts vid arbeten av mer eller mindre tillfällig beskaffenhet, icke kunde av telegrafverket garanteras arbete vid återkomsten från militärtjänstgöringen, då det tillfälliga arbete, för vilket arbetaren antagits, vid den tiden kunde hava avslutats och något annat lämpligt arbete möjligen ej funnes att lämna. Skulle det tillfälliga arbetet fortfarande pågå, då militärtjänstgöringen avslutats, återfinge arbetaren sin anställning. Om arbetet avslutats under tiden för militärtjänstgöringen och arbetaren sålunda skulle fått sluta, även om han ej haft militärtjänstgöring, hade han likväl företrädesrätt till erhållande av arbete, då nytt arbetstillfälle yppade sig. — Sådana arbetare däremot, som fullgjort sin lärlingstid och genom under-tecknande av antagningsbevis erhållit en mera fast anställning, ansåges ej lämna telegrafverkets tjänst, då de permitterades för militärtjänstgöring, utan räknade värnpliktstiden sig tillgodo för löneförhöjning och övriga förmåner, om de efter dennas slut åter anmälde sig till tjänstgöring. Ingen arbetare bleve sålunda sitt arbete eller sin tjänst förlustig på grund av värnpliktens fullgörande. Endast för det fall, att arbetstillfälle vid tiden för återkomsten från militärtjänstgöringen ej skulle hava kunnat beredas arbetaren, även om han ej av denna orsak varit frånvarande, bleve personen i fråga utan arbete vid telegrafverket.

*Telegraf-
styrelsen.*

Vattenfallsstyrelsen erinrar i underdånigt utlåtande den 4 april 1913 att till den under styrelsen lydande personalen hörde en del tillfälliga

*Vattenfalls-
styrelsen.*

arbetare vid styrelsens byggnadsarbeten samt vid Trollhätte kanal- och vattenverk och Södertälje kanalverk. Under framhållande, att dylika arbetare, som på grund av militärtjänstgöring måst lämna sin anställning, endast ägde företrädesrätt till återfående av sina platser, hade riksdagen uttalat den meningen, att en vid statens verk anställd värnpliktig icke borde i och för fullgörande av sin värnplikt berövas sin tjänst eller sitt arbete. — Ett stadgande uti den av riksdagen antydda riktningen skulle emellertid enligt styrelsens bestämda mening kunna medföra betänkliga olägenheter. Det gällde ju nämligen här personal, som anstälts vid ett tillfälligt arbete mot kort uppsägningstid. Vid ett sådant arbete vore alltid tillgången på arbete variabel. Denna tillgång växlade nämligen dels så, att under första tiden skedde en successiv ökning av arbetarantalet, under mitten av arbetstiden vore antalet något så när konstant för att under arbetets senare skede så småningom sjunka till 0. Ifrån kurvans huvudform gjordes sedan alltid avvikningar uppåt eller nedåt beroende på årstider eller tillfälliga förhållanden. Det måste då mycket ofta inträffa, att en värnpliktig arbetare bleve inkallad till militärtjänstgöring vid en tidpunkt, då arbetarantalet vid vederbörande anläggning vore stort, och slutade denna sin tjänstgöring först då arbetarantalet vore reducerat eller arbetet redan vore avslutat. Han skulle då icke kunna återtagas utan att antingen en annan arbetare avskedades eller att staten nödgades anställa arbetskraft, för vilken arbete icke lämpligen kunde beredas. Det torde vid sådant förhållande icke få anses uteslutet att, om skyldighet förefunnes att alltid bereda plats för en återkommen värnpliktig, som lämnat sitt arbete för värnpliktsövningars fullgörande, en arbetschef, särskilt för det fall att vid god tillgång på arbetskraft ett större antal arbetsvilliga uti värnpliktsåldern anmälde sig, kunde anse sig äga skyldighet att företrädesvis antaga sådana sökande, som redan fullgjort eller vore befriade från vapenövningar. I stället för att underlätta erhållandet av arbete efter militärtjänsten skulle en dylik bestämmelse sålunda kunna i ej ringa mån försvåra erhållandet av arbete under tiden närmast före militärtjänsten och alltså verka i en alldeles motsatt riktning mot den av riksdagen avsedda. — De torde slutligen böra framhållas, att nu ifrågavarande slag av arbetare vore, särskilt i värnpliktsåldern, synnerligen rörligt och ginge från arbetsplats till arbetsplats. Vore arbetstillgången god, torde därför olägenheten av att efter slutad vapenövning eventuellt ej kunna erhålla tillbaka den anställning, som innehafts före vapenövningens fullgörande, vara rätt ringa. Ej heller hade från de vid styrelsens verk och arbetsföretag anställda arbetare av nu ifrågavarande slag försports missnöje med

gällande stadgande i de allmänna bestämmelserna (om företrädesrätt vid antagande av nya arbetare).

Slutligen torde få erinras om vad tygmästaren å Karlsborg i Tygmästaren å Karlsborg. förevarande ärende anförts i det av honom den 10 augusti 1912 avgivna yttrandet. Tygmästaren har däri meddelat, att vid Karlsborgs tygstation såsom princip tillämpats, att där anställda dugliga och oförvitliga arbetare, vilka inkallats till tjänstgöring som värnpliktiga, efter tjänstgöringstidens slut återfått sina platser vid tygstationen med samma avlöning som förut. Riktigheten av denna princip syntes knappast kunna på allvar ifrågasättas, då ju den värnpliktige, som fullgjorde sin plikt mot staten, icke borde på denna grund av staten tillfogas skada. Men då tygarbetaren enligt anställningens och vid tygstationen rådande arbetsförhållandens natur måste vara anställd på sådant sätt, att han utan föregående uppsägning kunde avskedas, syntes det vara tvivelaktigt, om man kunde gå avsevärt längre än till följan det av ovannämnda princip. — Att i lag fastslå detta såsom alltid gällande funne tygmästaren däremot vara mindre lämpligt, då det ju kunde tänkas möjligt att arbetenas omfattning vid en viss tidpunkt, exempelvis då värnpliktsövningarna i oktober avslutades, nödvändiggjorde minskande av arbetsstyrkan. Då tygstationens arbetare i regel kvarstannade under lång tid och således de arbetare, som fullgjorde sina värnpliktsövningar, vore helt få till antalet, kunde det vara nödvändigt att icke återtaga en sådan för att undvika avskedandet av någon äldre, som hade hustru och barn att sörja för.

Löneregleringskommittén har i det föregående beträffande den till grupp 2) hänförliga personalen — befattningshavare, tillsatta medelst förordnande, samt annan personal med mera stadigvarande anställning — på anförda skäl uttalat, att om det än knappast någonsin förekomme, att sådan befattningshavare ginge sin anställning förlustig i anledning därav, att han inkallades till fullgörande av värnplikt eller annan dylik tjänstgöring, någon obetingad rätt att efter tjänstgöringens fullgörande återinträda i den förutvarande anställningen dock icke torde kunna medgivas dylik befattningshavare. Än mindre torde någon sådan rätt kunna ifrågakomma för den personal, som kommittén vill hänföra till grupp 3), således extra personal utan mera stadigvarande anställning, en del arbetare vid statens arbetsföretag m. fl.

Såsom framhållits i de inhämtade yttrandena, har man här ofta att göra med personal, som är ganska rörlig och, vad särskilt angår en del arbetare, går från arbetsplats till arbetsplats. Det kan utan tvivel förekomma, att en dylik arbetare, när han inkallas till militär

tjänstgöring, icke själv har klart för sig, huruvida han vill efter tjänstgöringens slut återvända till sin förutvarande anställning; och även om han vid inkallelsen giver en sådan önskan tillkänna, kunna vid den militära tjänstgöringens slut förhållandena hava för honom så ändrats, att han finner det förenat med större fördel att söka sin utkomst på annat håll.

Å andra sidan är det givet, på sätt ock av åtskilliga myndigheter betonats, att det under vissa förhållanden måste vara förenat med stora svårigheter eller rent av omöjligt att bereda en arbetare, som fullgjort militär tjänstgöring, tillfälle att återinträda i sin förra anställning. Särskilt gäller detta om den relativt långa första tjänstgöringen enligt § 27 värnpliktslagen. Arbetsstyrkan på platsen kan hava minskats; det kan vara större behov av arbetare med fackinsikter än av andra arbetare; det kan anses nödvändigt att tillgodose familjeförsörjare framför sådana arbetare, som icke hava familj, o. s. v. De förhållanden det här gäller att bedöma, äro, såsom kommittén redan i det föregående antytt, så växlande, att de knappast låta sig regleras genom några föreskrifter av bindande natur.

Vad nu är sagt närmast med avseende å vissa grupper av arbetare vid statens arbetsföretag torde jämväl, om än icke i lika hög grad, gälla i fråga om annan extra personal utan mera stadigvarande anställning. Hit hör bland annat en del reservpersonal, som inom olika förvaltningsgrenar anlitas i mån av behov och vilken ofta nog icke erhållit full utbildning inom sitt verksamhetsområde.

Kommittén vill för sin del slutligen fästa uppmärksamheten vid den av vissa myndigheter framförda synpunkten, att ett stadgande om rätt för den, som inkallats till militär tjänstgöring, att efter dess avslutande återinträda i sin förra anställning, lätteligen skulle kunna leda därtill, att de, som icke fullgjort föreskrivna vapenövningar, stundom kunde bliva tillbakasatta i konkurrensen om anställning i statens tjänst eller vid dess arbetsföretag. Att, såsom från något håll ifrågasatts, en allmän föreskrift skulle meddelas därom, att icke fullgjord värnplikt ej skall utgöra hinder för erhållande av dylik anställning, kan kommittén ej förorda, då ett sådant stadgande näppeligen skulle kunna göras effektivt.

Sammanfattning av löneredlingskommitténs mening.

För att sammanfatta sin mening i nu förevarande del av ärendet vill löneredlingskommittén uttala, att kommittén finner frågan om åtgärder i syfte att den, som inkallas till militär tjänstgöring, må beredas skydd mot förlust av innehavd anställning, icke hava alltför stor räckvidd, i vad frågan angår personal i statens tjänst eller vid dess arbetsföretag. Redan under nuvarande förhållanden torde ordinarie

befattningshavare och annan personal med mera stadigvarande anställning, enligt gällande rättsregler och gängse praxis, vara på ett tillfredsställande sätt skyddade mot dylik förlust. Beträffande personal utan mera stadigvarande anställning torde några bestämmelser av mera bindande natur än de, som numera gälla rörande arbetare vid statens järnvägar, telegrafverket och statens vattenfallsverk, knappast böra ifrågasättas. Möjligen skulle bestämmelser, likartade med dem, som äga tillämpning beträffande nyssnämnda arbetare, kunna meddelas att gälla även annan personal. I frågans nuvarande läge och med hänsyn jämväl därtill, att en allmän revision av vårt försvarsväsende inom kort torde förestå, vill dock kommittén ifrågasätta lämpligheten av att, såvitt angår personal i statens tjänst eller vid dess arbetsföretag, några ytterligare föreskrifter i förevarande hänseende nu komma till stånd. Därest emellertid riksdagens förberörda skrivelse (nr 98 för år 1916) skulle finnas böra, för beredande av ökat skydd åt personal i enskild tjänst, föranleda utvidgning av den nu gällande lagstiftningen om förbud mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete, är det givet, att samma spörsmål, såvitt angår personal i statens tjänst eller vid dess arbetsföretag, bör samtidigt komma under skärskådande.»

För egen del ansluter jag mig i det spörsmål, för vilket jag nu redogjort, helt till vad löneredgeringskommittén anført. Jag anser mig förty böra avstyrka, att ytterligare föreskrifter i den nu behandlade delen av förevarande fråga åtminstone för närvarande komma till stånd.

*Departementets
chefen*

Härefter yttrar sig löneredgeringskommittén på följande sätt beträffande frågan om

2. Skydd mot eftersättande vid befordran.

»I sin förut omförmälda skrivelse den 29 maj 1912 har riksdagen framhållit angelägenheten av att värnpliktig icke måtte genom värnpliktens fullgörande komma att lida något men, bland annat i avseende å befordran, och löneredgeringskommittén går nu att yttra sig rörande detta särskilda spörsmål.

*Löneredgeringskom-
mittén.*

Kommittén torde då böra erinra, huruom genom § 28 regeringsformen är stadgat, att Konungen skall vid alla befordringar fästa avseende endast å de sökandes förtjänst och skicklighet, men icke på deras börd. Enligt detta grundlagsstadgande är sålunda 'förtjänst och skicklighet' den enda befordringsgrunden i fråga om tjänster, som tillsättas av Konungen. Beträffande tjänster, som tillsättas av underlydande myndigheter, har ock i ett större antal av Kungl. Maj:ts utfärdade instruktioner föreskrift meddelats, att tillsättningen skall ske efter prövning av de sökandes 'förtjänst och skicklighet'.

I en del fall, särskilt beträffande tjänster av mera krävande natur, hava emellertid vissa detaljerade föreskrifter i förevarande hänseende ansetts nödvändiga. Sålunda hava för ett större antal statstjänster föreskrivits särskilda kompetensvillkor, vilka alltså måste vara uppfyllda för att en ansökning till ledig tjänst av ifrågavarande slag överhuvud taget skall kunna upptagas till prövning. Dessa kompetensvillkor torde oftast avse uppnådd levnadsålder, avlagda examina eller under viss verksamhet förvärvad erfarenhet. Någon gång har såsom kompetensvillkor föreskrivits tjänstgöring av viss längd. Sålunda skall enligt § 179 läroverksstadgan sökande till lektors- eller adjunktstjänst hava vid allmänt läroverk eller annan angiven läroanstalt under minst två läsår bestritt på visst sätt kvalificerad tjänstgöring, dock med rätt för vederbörande överstyrelse att i viss utsträckning medgiva undantag från detta stadgande.

Oavsett dylika särskilda kompetensvillkor hava understundom närmare bestämmelser meddelats angående de grunder, efter vilka befordran till viss tjänst skall ske. I detta avseende må erinras, hurusom i § 183 mom. 2 läroverksstadgan tre särskilda befordringsgrunder äro angivna att i viss ordning gälla vid tillsättande av lektors- eller adjunktstjänst; den tredje och sista befordringsgrunden är längden av föregående väl vitsordad tjänstgöring vid allmänt läroverk eller annan angiven läroanstalt.

Dessa och dylika bestämmelser rörande villkor eller grunder för befordran till tjänster av särskilda slag torde väl, i förhållande till regeringsformens stadgande om 'förtjänst och skicklighet' såsom uteslutande befordringsgrund, närmast vara att betrakta såsom utvecklingar eller förklaringar till detta grundlagsbud, vilket givetvis är av fundamental betydelse i det hänseende, varom nu är fråga.

Vill man nu se till, huru dessa genom § 28 regeringsformen och övriga stadganden givna befordringsregler kommit att tillämpas i praktiken, faller det genast i ögonen, att stort avseende kommit att fästas vid längden av föregående tjänstgöring, särskilt föregående tjänstgöring inom det egna verket. Detta gäller i första hand om lägre tjänster, där kompetensfordringarna äro jämförelsevis ringa; men även och i ej ringa utsträckning om tjänster inom högre grader. På många håll har denna uppfattning om tjänstgöringstidens längd såsom grund för befordran vunnit sådant rotfäste, att befordringar, där andra synpunkter gjort sig gällande, icke sällan betecknats såsom orättvisa och givit anledning till klagomål. I vissa av de yttranden, som i nu förevarande ärende avgivits av vederbörande myndigheter, har enahanda uppfattning kommit till uttryck; i ett av dessa yttranden talas sålunda om 'turberäkning och befordringsrätt', och från andra håll framhålles, att värnpliktstjänstgöring bör 'medräknas i befordringshänseende', 'räknas lika med motsvarande tids tjänstgöring' i det egna verket o. s. v. Kommittén vill emellertid betona, att denna åskådning om tjänstgöringstidens längd såsom befordringsgrund i det övervägande flertalet fall icke är grundad på meddelade föreskrifter utan allenast på en mer eller mindre allmän praxis.

Det torde utan vidare vara klart, att vid tillämpning av de sålunda givna eller vedertagna befordringsreglerna fall kunna inträffa, då en värnpliktig kommer att genom värnpliktens fullgörande lida visst men i avseende å befordran, och det gäller då att tillse, huruvida och i vilken mån någon eftergift från nämnda befordringsregler bör kunna medgivas till förmån för den värnpliktiga personalen.

Vad först angår de tjänster, beträffande vilka det ansetts nödvändigt att

uppställa särskilda detaljerade kompetensvillkor, ligger det i sakens natur, att en ung man, som har att fullgöra sin värnplikt, under denna tid kan hindras från att bedriva sådana studier eller fullgöra sådan tjänstgöring, som kunna vara givna förutsättningar för behörighet till tjänst av ifrågavarande slag. Att genom en allmän regel råda bot härför torde väl näppeligen låta sig göra. Där avläggandet av visst kunskapsprov eller fullgörandet av viss tjänstgöring stadgats såsom villkor för kompetens till viss tjänst, torde det väl få antagas, att de givna föreskrifterna grunda sig på vunnen erfarenhet om vad tjänstens beskaffenhet bör anses såsom regel kräva och att sålunda de uppställda kompetensfordringarna icke äro högre än att desamma i allmänhet icke tala vid någon avsevärd avprutning. Detta utesluter givetvis icke, att förhållandena understundom kunna vara sådana, att undantag från givna kompetensföreskrifter äro väl motiverade. Enligt kommitténs mening bör emellertid det undantagsförfarande, som i förevarande avseende kan anses påkallat, icke såvitt värnpliktiga angår generaliseras, utan böra de dispensfrågor, som här kunna förekomma, bliva beroende på prövning i de särskilda fallen.

Även i andra fall än sådana, där värnpliktens fullgörande kan verka hinderligt för förvärvande av den för viss tjänst stadgade kompetensen, torde det ej sällan förekomma, att värnpliktstjänstgöringen kan i viss mån vara till men i konkurrensen om lediga tjänster. Det kan sålunda alltför väl tänkas, att exempelvis av två samtidigt i ett verk antagna aspiranter den ene, som fullgjort sin värnpliktstjänstgöring eller därifrån betriats, kommer att i fråga om möjlighet att förvärva den 'förtjänst och skicklighet', som skall vara avgörande vid bedömande av frågan om företräde till viss tjänst, erhålla ett ej oväsentligt försprång framför den, som under tiden har att fullgöra sin värnpliktstjänstgöring. Tydligt är emellertid, att särskilt beträffande tjänster av mera krävande beskaffenhet stor vikt ligger uppå, att till tjänsten förvärfvas just den lämpligaste. Det är sålunda här kanske mer än eljest av betydelse, att den utnämmande myndigheten äger fritt pröva olika sökandes 'förtjänst och skicklighet', och några särskilda föreskrifter till förmån för den, som haft att fullgöra sin värnplikt, torde sålunda näppeligen kunna ifrågasättas.

Beträffande åter sådana befattningar, till vilka befordran sker mer eller mindre automatiskt efter längden av föregående tjänstgöring (tjänstålder), sålunda utan avseende å kvalifikationer av särskild natur, skulle det visserligen kunna förefalla, som om ett stadgande av innehåll, att den tid, varunder värnplikt fullgjorts, skall tillgodoräknas sökande till viss befattning, icke skulle sakna sitt berättigande. Ett dylikt stadgande måste emellertid förutsätta, att längden av föregående tjänstetid — vare sig inom det egna verket eller överhuvud taget inom statsförvaltningen eller tilläventyrs i annan allmän befattning — skall i större eller mindre utsträckning vara bestämmande vid tillsättning av tjänster, om vilka nu kan vara fråga. Såsom i det föregående framhållits, är det emellertid endast för särskilda fall, som bestämmelser i denna riktning äro givna; det förfaringssätt, som i förevarande avseende mer eller mindre allmänt tillämpas, grundar sig väsentligen på gängse praxis.

Från kommitténs sida är intet att erinra mot, utan synes det tvärtom kommittén lämpligt, att vid befordringar, som nu avses, hänsyn tages även till tid, varunder sökande haft att fullgöra värnplikt eller annan militär tjänstgöring. Innan någon uttrycklig föreskrift i detta hänseende kan meddelas, krävas emellertid författningsbestämmelser, genom vilka tydligt fastslås, i vilka fall och i vilken

utsträckning längden av föregående tjänstetid — vare sig inom det egna verket eller överhuvud taget inom statsförvaltningen eller tilläventyrs i annan allmän befattning — skall utgöra befordringsgrund. Någon utredning i detta omfattande spörsmål torde det icke tillhöra löneregeringskommittén att förebringa.

I frågans nuvarande läge finner sig löneregeringskommittén sålunda icke vara i tillfälle att föreslå några allmänna regler, genom vilka den, som haft att fullgöra värnpliktstjänstgöring (eller annan militär tjänstgöring), skulle skyddas från att till följd av denna tjänstgöring lida men i befordringshänseende, utan synes det kommittén, som om dylika spörsmål fortfarande tills vidare böra bliva beroende på prövning i de särskilda fallen.»

Departements-
chefen

Även i denna del av ämnet anser jag, i likhet med löneregeringskommittén, några särskilda bestämmelser icke nu kunna meddelas. Jag tillstyrker alltså, att vad i denna del av ärendet förekommit icke måtte för närvarande föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

I sitt förberörda utlåtande den 26 augusti 1919 anför löneregeringskommittén därefter följande beträffande frågan om

3. Beräkning av tjänstetid för rätt till avlöningsförhöjning (ålderstillägg).

Löneregle-
ringskom-
mittén.

»Frågan om rätt för befattningshavare att för avlöningsförhöjning (ålderstillägg) tillgodoräkna sig tid, varunder tjänstledighet åtnjutits för fullgörande av värnplikt, har i viss utsträckning blivit ordnad genom kungl. kungörelsen den 4 juli 1913 (svensk författningssamling nr 140). Genom denna kungörelse har Kungl. Maj:ts *dels*, i enlighet med riksdagens på Kungl. Maj:ts framställning fattade beslut, förordnat, att i alla de fall, där för civil ordinarie befattningshavare avlöningsförhöjning må äga rum efter viss tids tjänstgöring, honom icke må föras till last tid, varunder han åtnjutit ledighet för fullgörande av värnplikt, *dels ock* förordnat, att jämväl i fråga om civila extra befattningshavare motsvarande bestämmelse skall vara gällande. Det synes emellertid kommittén, som om dessa föreskrifter, för att innefatta alla de fall, som här lämpligen böra komma i betraktande, borde erhålla en i någon mån ändrad avfattning.

Såsom kungörelsens ordalydelse giver vid handen, äga nämligen de i densamma meddelade bestämmelserna tillämpning allenast å sådan ledighet, som åtnjutes för 'fullgörande av värnplikt'. Under uttrycket 'fullgörande av värnplikt' torde i förevarande sammanhang få inbegripas ej blott fullgörande av de övningar, varom stadgas i § 27 och § 36 mom. 1 värnpliktslagen — sålunda för vapenför värnpliktig första tjänstgöring, repetitions- (regements-) övning, reservtruppövning och landstormsovning — utan även den särskilda tjänstgöring, som kan ifrågakomma på grund av inkallelse jämlikt § 28 och § 36 mom. 2 i nämnda lag. Likaledes torde uttrycket 'fullgörande av värnplikt'

kunna anses innefatta sådant slags tjänstgöring, som föreskrivits genom lagarna den 6 juni 1912 om vapenövningar under senare hälften av år 1912 eller förra hälften av år 1913 för utrönande av härens krigsberedskap (mobiliseringsövningar). (svensk författningssamling nr 93), den 25 maj 1915 om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1915 undergå landstörmsbefälsutbildning (nr 131) och den 21 juni 1916 om skyldighet för vissa värnpliktiga att deltaga i kaderövning vid landstörmen (nr 203). Däremot torde det vara tydligt, att bestämmelserna i kungörelsen den 4 juli 1913 icke äga tillämpning å sådan militär tjänstgöring som exempelvis deltagande i frivilliga reservbefälskurser, tjänstgöring enligt reservbefälsförordningarna m. m.

I vissa till löneregeringskommittén överlämnade handlingar hava emellertid framställningar gjorts i syfte att den genom kungl. kungörelsen den 4 juli 1913 medgivna rätt att för avlöningsförhöjning tillgodoräkna sig tid, varunder ledighet åtnjutits för fullgörande av värnplikt, måtte utsträckas att gälla även sådan ledighet, som föranletts av viss annan militär tjänstgöring.

Då några av dessa framställningar gälla befattningshavare vid tullverket, torde kommittén böra erinra, att genom de vid avlöningsreglementet för tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning den 18 juni 1910 fogade övergångsbestämmelser medgivits, att sådan tjänsteman under vissa förutsättningar må i avseende å beloppet av den fasta ingångsavlöningen räkna sig till godo vad som överskjuter åtta år av tid, varunder han med eller utan ersättning effektivt tjänstgjort vid tullverket. Vidare är genom särskilda dels av Kungl. Maj:ts dels av generaltullstyrelsen meddelade föreskrifter stadgat, att i vissa fall dagavlöningen till extra ordinarie tjänstemän vid tullverket, vilka effektivt tjänstgjort under viss minimitid, skall utgå med angivna förhöjda belopp (jämför kungl. brev till generaltullstyrelsen den 23 december 1918, Svensk författningssamling nr 1,101). Avlöningsförhöjning till tjänstemän vid tullverket har sålunda i vissa fall gjorts beroende av längden av fullgjord effektiv tjänstgöring; dock läser därvid, jämlikt kungl. kungörelsen den 4 juli 1913, icke böra föras vederbörande till last tid, varunder han åtnjutit ledighet för fullgörande av värnplikt.

I en till kungl. generaltullstyrelsen ställd, den 28 maj 1918 dagtecknad skrivelse, som av styrelsen överlämnats till löneregeringskommittén, har tullförvaltaren i Skellefteå anført, att extra ordinarie vaktmästaren vid därvarande tullbevakning Gustaf Lundgren, som den 10 augusti 1903 antagits i tullverkets tjänst, under åren 1904—1917

varit i tjänstgöring inom tullkammarens distrikt dels inkallad dels förordnad under en sammanlagd tid av 3 år 10 månader samt åren 1915—1917 tjänstgjort vid tullbevakningen i Haparanda sammanlagt 6 månader 13 dagar, vadan hans sammanlagda tjänstetid i tullverket utgjorde 4 år 4 månader 13 dagar. Åren 1905—1907 hade Lundgren fullgjort sin värnplikt under tillhoppa 172 dagar eller 5 månader 22 dagar; år 1912 hade han varit försöksmobiliserad 15 dagar och år 1914 mobiliserad 73 dagar eller tillhoppa 2 månader 28 dagar. Därest Lundgrens hela militära tjänstgöringstid, 8 månader 20 dagar, vilken tjänstgöring enligt företedd mönstringsbok blivit av Lundgren med gott vitsord fullgjord, finge honom tillgodoräknas såsom effektiv tjänstgöring, skulle han enligt givna bestämmelser vara berättigad att vid inkallelse bekomma dagavlöning med visst förhöjt belopp. Tullförvaltaren anhölle därför, att generaltullstyrelsen måtte avgöra, huruvida ovauberörda tider för militärtjänst vid mobilisering finge medräknas såsom effektiv tjänstgöring och tillgodoräknas Lundgren vid bestämmande av dagavlöningsens storlek.

Då den i förevarande framställning omförmälda militärtjänst vid mobilisering torde utgöras av sådan tjänstgöring, som ålegat vederbörande dels jämlikt ovanberörda lag den 6 juni 1912 om vissa vapenövningar under senare hälften av år 1912 eller förra hälften av år 1913 dels ock på grund av inkallelse enligt § 28 värnpliktslagen, vill det synas lönerегleringskommittén som om Lundgren redan enligt nu gällande bestämmelser skulle vara berättigad att för erhållande av förhöjd dagavlöning räkna sig sagda militära tjänstgöring till godo.

Vidare har extra ordinarie kammarskrivaren i tullverket R. N. Hagberg i skrivelse till Konungen den 29 oktober 1914 anført, att Hagberg med anledning av chefens för kungl. lantförsvarsdepartementet upprop till Sveriges värnpliktiga anmält sig till den reservbefälskurs, som komme att anordnas vid infanteriet; och anhölle Hagberg, att den tid, som åtginge för deltagande i denna reservbefälskurs, måtte honom tillgodoräknas såsom effektiv tjänstgöring i tullverket.

Över denna framställning hava underdåniga utlåtanden avgivits av generaltullstyrelsen den 16 november 1914 och av statskontoret den 28 december 1914, därvid generaltullstyrelsen tillstyrkt bifall till framställningen och statskontoret förklarar sig för sin del ej hava något att erinra mot att den tid, varunder sökanden deltog uti ifrågavarande reservbefälskurs, finge med avseende å hans avlöning från tullverket betraktas som om han under samma tid varit jämlikt stadgandena i gällande värnpliktslag till tjänstgöring inkallad.

Genom nådigt beslut den 12 februari 1915 har ärendet i denna

del överlämnats till löneregleringskommittén för att tagas i övervägande vid det den 31 december 1914 kommittén lämnade uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag i frågor av dylik beskaffenhet.

I skrivelse till generaltullstyrelsen den 10 april 1918, vilken skrivelse av styrelsen överlämnats till löneregleringskommittén, har extra ordinarie tullvaktmästaren Carl Albin Ringstehn anhållit, att han, som antagits i tullverkets tjänst den 27 januari 1913, måtte få i fråga om rätt till förhöjning av dagavlöningen tillgodoräkna sig den tid, han efter sistberörda tidpunkt kvarstått i stamanställning vid skånska husarregementet. Tullförvaltaren i Hälsingborg har i yttrande den 19 april 1918 anfört, att Ringstehn, som vore född den 17 februari 1889, varit vid skånska husarregementet stamanställd under fyra år från och med den 1 november 1909 och erhållit avsked från regementet den 20 oktober 1913 samt att han till den 19 april 1918 effektivt tjänstgjort i tullverket 4 år 2 månader 28 dagar.

Hos generaltullstyrelsen har vidare extra ordinarie kammarskrivaren Åke Norelius gjort en liknande framställning, dagtecknad den 28 mars 1918 och sedermera av styrelsen överlämnad till löneregleringskommittén. Av berörda framställning och ett däröver den 15 april 1918 avgivet utlåtande av tullförvaltaren i Norrköping framgår, att Norelius är född den 13 juni 1890 och antagits i tullverkets tjänst den 28 oktober 1909, att han den 2 juni 1909 erhöll anställning såsom reservofficersvolontär vid första livgrenadierregementet och den 3 juni 1911 avsked från regementet, samt att han under tiden från och med den 15 juni 1909 till och med år 1915 fullgjort militär tjänstgöring — officersvolontärrekrytskola, officersvolontärskola, tjänstgöring enligt § 9 i kungörelsen den 29 januari 1909 angående sättet för officers- och reservofficersvolontärers antagning och utbildning ävensom fyra repetitionsövningar — under tillhoppa omkring 515 dagar; och har Norelius anhållit att av den militära tjänstgöring, som faller efter hans antagande i tullverkets tjänst, få för erhållande av förhöjd dagavlöning tillgodoräkna sig den enligt värnpliktslagen den 14 juni 1901 stadgade tiden av 240 dagar.

Genom nådig remiss den 27 december 1918 har till löneregleringskommittén för att tagas i övervägande i annat sammanhang — nämligen vid fullgörandet av det kommittéu den 16 september 1918 lämnade uppdrag att verkställa utredning rörande rätt för statsanställda personer att för åtnjutande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss annan verksamhet i statens tjänst — överlämnats ett ärende, för vilket kommittén tillåter sig här redogöra, då nämligen även i detta ärende är fråga om rätt för civila befattningshavare att för erhållande av löne-

förhöjning tillgodoräkna sig tid, varunder viss militär tjänstgöring fullgjorts.

I en till chefen för lantförsvarsdepartementet avlåten skrivelse den 21 maj 1918 har t. f. chefen för civildepartementet anfört, hurusom socialstyrelsen i skrivelse den 6 december 1917 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte förklara, bland andra, yrkesinspektörsassistenten Gustaf Joachim Boltensstern och underinspektören Nils Wiklund berättigade att från och med år 1918 åtnjuta med deras tjänster förenade första ålders-tillägget till lönen. Av handlingarna i ärendet samt i övrigt tillgängliga upplysningar framginge, att Boltensstern och Wiklund varit på grund av dem såsom anställda i kungl. flottans reserv åliggande tjänstgöring hindrade att uppehålla sina befattningar, Boltensstern under 2 år 3 $\frac{1}{2}$ månader och Wiklund under 1 år 4 månader 10 dagar. Sedan Kungl. Maj:t vid underdånig föredragning den 8 februari 1918 funnit Boltensstern och Wiklund icke med då gällande bestämmelser kunna tillerkännas ålderstillägg för år 1918, finge t. f. chefen för civildepartementet anhålla, att chefen för lantförsvarsdepartementet ville, efter hörande av vederbörande militära myndigheter, taga i övervägande, huruvida åtgärder borde vidtagas för att den genom kungörelsen den 4 juli 1913 civil befattningshavare medgivna rätt att för avlöningsförhöjning tillgodoräkna sig tid, varunder tjänstledighet åtnjutits för fullgörande av värnplikt, måtte utsträckas till att gälla även tjänstgöring på grund av gällande reservbefälsförordningar.

I ärendet avgavs den 6 november 1918 gemensamt underdånigt utlåtande av arméförvaltningens civila departement och marinförvaltningen, vilken sistnämnda myndighet infordrat yttranden från stationsbefälhavarna vid flottans stationer i Stockholm och Karlskrona samt från chefen för kustartilleriet. I berörda underdåniga utlåtande anförde ämbetsverken, att då fall, liknande de i de remitterade handlingarna omförmälda, kunde menligt inverka på rekryteringen av arméns och flottans reservpersonal, en sådan ändring av innehållet i kungörelsen den 4 juli 1913 syntes vara av behovet påkallad, att den genom nämnda kungörelse medgivna rätt för civil befattningshavare att för avlöningsförhöjning tillgodoräkna sig tid, varunder tjänstledighet åtnjutits för fullgörande av värnplikt, bleve utsträckt att gälla även tjänstgöring på grund av gällande reservbefälsförordningar; och hölle ämbetsverken jämväl före, att en ändring av författningen ej borde inskränkas härtill, utan torde stadgas, att sådan rätt skulle gälla i fråga om ej blott tjänstgöring jämlikt gällande reservbefälsförordningar, det vill säga för officerare, utan all tjänstgöring på grund av anställning i reserven, således

jämväl för underofficerare och civilmilitär personal. — De i ärendet infordrade yttrandena överlämnades till chefen för civildepartementet med skrivelse den 17 december 1918 från chefen för lantförsvarsdepartementet, som därvid förklarade sig för egen del icke hava något att erinra mot utfärdande av bestämmelser i det uti skrivelsen den 21 maj 1918 angivna syfte.

Slutligen vill löneregleringskommittén erinra, att frågan om rätt för civil befattningshavare att för avlöningsförhöjning tillgodoräkna sig tid, varunder ledighet åtnjutits för annan militär tjänstgöring än fullgörande av värnplikt, varit föremål för behandling av kommunikationsverkens lönekommitté, som i sitt den 20 februari 1919 avgivna betänkande (sid. 106) anfört, att, liksom tiden för fullgörande av värnplikt icke skulle föras tjänsteman till last vid beräklandet av tjänstetidens längd, så ej heller borde vara förhållandet med avseende å annan militär tjänstgöring, som enligt lag och författning ålegat honom, exempelvis tjänstgöring till rikets försvar samt deltagande i kurs för utbildning av reserv- eller landstombsbefäl, då sådant icke skett frivilligt. I enlighet med kommitténs hemställan och Kungl. Maj:ts i ärendet avlätna proposition har ock i 10 § 3 mom. av avlöningsreglementet för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk den 19 juni 1919 (svensk författningssamling nr 343) stadgats, att såsom villkor för tjänstemans uppflyttning till högre löneklass skall gälla, bland annat, 'att han under minst fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för vinnande av uppflyttning, skall hava bestritt sin egen eller på grund av förordnande annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke skall föras honom till last den tid, han åtnjutit semester eller annan tjänstledighet med oavkortad lön eller ledighet för *fullgörande av honom åliggande militär tjänstgöring*'.

Efter vad löneregleringskommittén i det föregående uttalat, synes det kommittén, som om de i kungörelsen den 4 juli 1913 givna bestämmelserna skulle kunna äga tillämpning icke blott på de övningar, varom stadgas i § 27 och § 36 mom. 1 värnpliktslagen, utan även på den särskilda tjänstgöring, som kan ifrågakomma på grund av inkallelse jämlikt § 28 och § 36 mom. 2 i nämnda lag (tjänstgöring till rikets eller till hemortens försvar m. m.), liksom ock på sådant slags tjänstgöring, som föreskrivits i förut omförmälda särskilda lagar den 6 juni 1912, den 25 maj 1915 och den 21 juni 1916. De framställningar, för vilka i det föregående redogjorts, synas emellertid ådagalägga, att det genom kungörelsen den 4 juli 1913 lämnade medgivandet bör utsträckas till att gälla även andra fall av militär tjänstgöring än de ovan nämnda.

Till närmare belysande av detta spörsmål torde lönereglernas kommittén få erinra, hurusom numera beträffande rätt till avlöningsförhöjning (ålderstillägg) för ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen allmänt gäller det villkoret, bland andra, att befattningshavaren skall hava under viss del av den tjänstetid, som erfordras för vinnande av dylik förhöjning, bestritt sin egen eller på grund av förordnande annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke skall föras honom till last den tid, han åtnjutit semester m. m. (jfr nyss åberopade 10 § 3 mom. i det nya avlöningsreglementet för tjänstemän vid postverket m. fl.). Med hänsyn till detta stadgande, varigenom sålunda är fastslaget, att förordnande å annan statstjänst ävensom fullgörande av annat offentligt uppdrag skall i fråga om rätt till avlöningsförhöjning (ålderstillägg) anses likvärdigt med tjänstgöring å den egna tjänsten, kan det ifrågasättas, huruvida icke i de visserligen fåtaliga fall, då beställningshavare vare sig å aktiv stat vid armén eller vid flottans eller kustartilleriets stam — officerare, underofficerare och manskap ävensom civilmilitära beställningshavare — tillika innehar ordinarie civil befattning, för vilken stadgande av nyss angivet innehåll är gällande, sådan befattningshavare utan vidare är berättigad att för erhållande av avlöningsförhöjning (ålderstillägg) å den civila befattningen tillgodoräkna sig tid, varunder han från densamma åtnjutit ledighet för bestridande av sin beställning vid försvarsväsendet. Detsamma torde även gälla i sådana fall, då innehavare av beställning å arméns eller marinens reservstater eller i arméns eller marinens reserver jämsides innehar ordinarie civil befattning, å vilken sådant stadgande som ovan nämnts, äger tillämpning.

Men om detta är förhållandet beräffande rätt till avlöningsförhöjning (ålderstillägg) vid ordinarie civila befattningar — och i varje fall torde en dylik tillämpning av berörda föreskrifter icke strida mot deras syfte — synes följdriktigheten fordra, att enahanda medgivande lämnas i fråga om rätt att erhålla förhöjd avlöning å extra civila befattningar.

I det förut omförmälda ärendet rörande rätt till förhöjd dagavlöning för e. o. kammarskrivaren Norelius omförmäles ett särskilt slag av militär tjänstgöring, nämligen sådan, som vederbörande haft att fullgöra på grund av anställning såsom reservofficersvolontär. Under erinran att i sammanhang med genomförandet av 1914 års härordning de å truppförbandens stater förut upptagna officers- och reservofficersvolontärbeställningarna indragits, vill kommittén uttala, att enligt kommitténs mening intet torde vara att erinra mot att tjänstgöring å dylik volontärs-

beställning far, liksom annan förut nämnd militär tjänstgöring, i förevarande avseende räknas vederbörande till godo.

I det föregående torde hava angivits flertalet slag av militär tjänstgöring, som kan *obligatoriskt* åligga civil befattningshavare vare sig i hans egenskap av värnpliktig eller på grund av anställning vid försvarsväsendet. I överensstämmelse med vad som numera blivit stadgat i det nya avlöningsreglementet för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, staten sjärnvägar och statens vattenfallsverk, anser löneregleringskommittén, att jämväl inom övriga grenar av den civila förvaltningen bör beträffande såväl ordinarie som extra befattningshavare gälla, att befattningshavaren icke skall i fråga om rätt till avlöningsförhöjning föras till last tid, varunder han åtnjutit ledighet för fullgörande av vare sig värnplikt eller annan *honom åliggande* militär tjänstgöring.

Kommittén förutsätter därvid, att under uttrycket 'militär tjänstgöring' kan inbegripas även sådan tjänstgöring vid försvarsväsendet, som åligger *civilmilitär* personal. I en av de förut omförmälda framställningarna, nämligen beträffande yrkesinspektörsassistenten Boltstern, synes ett dylikt fall föreligga, i det att enligt tillgängliga uppgifter den tjänstgöring, som denne haft att fullgöra i flottans reserv synes hava ålegat honom såsom mariningenjör av första graden i nämnda reserv.

Något mera tveksamt ställer sig förevarande spörsmål, då fråga är om militär tjänstgöring, som icke är av obligatorisk natur, såsom deltagande i frivilliga reservbefälskurser o. d. Principiellt sett kunna givetvis erinringar göras mot att dylik tjänstgöring får i fråga om avlöningsförhöjning räknas den tjänstledige till godo. Dock kunna i särskilda fall förhållandena påtagligen vara sådana — och detta synes vara händelsen i det förut omförmälda ärendet rörande e. o. kammar skrivaren R. N. Hagberg — att starka billighetsskäl tala för att jämväl frivillig militär tjänstgöring får i fråga om avlöningsförhöjning tillgodoräknas vederbörande. Några allmänna regler i detta hänseende torde dock näppeligen kunna uppställas, utan synes det kommittén lämpligast, att spörsmål av nu angiven art få i förekommande fall bliva föremål för särskild prövning.

Under återopande av vad sålunda anförts, hemställer löneregleringskommittén om avlåtande till riksdagen av framställning i syfte att det genom riksdagens skrivelse den 29 maj 1913 (nr 148) lämnade medgivande angående rätt för vissa befattningshavare att för avlöningsförhöjning tillgodoräkna sig tid, varunder tjänstledighet åtnjutits för fullgörande av värnplikt, måtte på det sätt utvidgas, att riksdagen medgiver,

att i alla de fall, där för civil ordinarie befattningshavare avlöningsförhöjning må äga rum efter viss tids tjänstgöring, honom icke må föras till last tid, varunder han åtnjutit ledighet för fullgörande av *honom åliggande militär tjänstgöring*.

Vid bifall därtill torde böra av Eders Kungl. Maj:t förordnas, att jämväl i fråga om civila extra befattningshavare motsvarande bestämmelse skall vara gällande.»

Reparations-
chefen. Då löneregleringskommitténs ifrågavarande förslag synes mig överensstämma med rättvisa och billighet, anser jag mig böra tillstyrka det samma. Till frågan om motsvarande bestämmelser för extra befattningshavare torde jag få senare återkomma.

I sitt nyssnämnda betänkande anför därefter kommittén följande beträffande frågan om

4. Beräkning av tjänstetid för rätt till pension.

Lönereglerings-
kommittén. »I särskilda propositioner (nr 272 och 332) till 1918 års lagtima riksdag förelades riksdagen *dels* förslag till lagar om ändrad lydelse av 17 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinchavares rätt till pension och 2 § i lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar *dels ock* förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av § 7 punkt 9:0 i avlöningsreglementet för tjänstemän vid telegrafverket den 11 oktober 1907. De ifrågasatta ändringarna inneburo, att vid tjänstårsberäkning för erhållande av pension enligt nämnda lagar och reglemente avdrag icke skulle göras för tid, under vilken ledighet från tjänsten ägt rum för fullgörande av värnplikt. Riksdagen, som förutsatte, att i värnplikt inbegrepes jämväl tjänstgöring enligt § 28 värnpliktslagen eller s. k. krigstjänstgöring, fann vid sådant förhållande icke något att erinra mot framställningarna och biföll för den skull de framlagda ändringsförslagen (riksdagens skrivelser den 22 maj 1918 nr 233 och 234). Lagar och kungörelse, upptagande de beslutade ändringarna, utfärdades sedermera den 6 och 28 juni 1918 (svensk författningssamling nr 477, 483 och 490).

Redan dessförinnan hade i de reglementen, som den 29 juni 1917 utfärdades för statens järnvägars pensionskassa för pensionering av icke ordinarie personal, för telegrafverkets pensionskassa för pensionering av verkstads-, förråds- och linjearbetare samt för statens vattenfallsverks pensionskassa för pensionering av icke ordinarie personal (svensk för-

fattningssamling nr 441—443), intagits bestämmelser därom, att vid tjänstårsberäkning för erhållande av pension enligt nämnda reglementen avdrag ej finge ske för den tid, varunder befattningshavaren för fullgörande av värnplikt varit hindrad att tjänstgöra.

Av enahanda skäl, som i det föregående anförts beträffande beräkning av tjänstetid för rätt till avlöningsförhöjning (ålderstillägg), kan det ifrågasättas, huruvida icke i nu angivna lagar och författningar sådan ändring borde komma till stånd, att vid tjänstårsberäkning avdrag icke finge ske vare sig för ledighet, som åtnjutits för fullgörande av värnplikt, eller för ledighet, som betingats av annan vederbörande befattningshavare åliggande militär tjänstgöring. Då emellertid fråga för närvarande föreligger om en fullständig omläggning av det statliga pensionsväsendet och en ändring i nyssberörda riktning torde, såvitt angår rätt till pension, vara av mindre betydelse än i fråga om rätt till avlöningsförhöjning (ålderstillägg), har det synts kommittén, som om den angivna ändringen i stadgandena angående rätt till pension skulle kunna tills vidare anstå, i den mån ej särskild anledning må föreligga att i större eller mindre omfattning upptaga detta spörsmål till behandling.»

Mot vad löneregreringskommittén sålunda yttrat har jag icke något att erinra; och tillstyrker jag förty, att den angivna ändringen i stadgandena angående rätt till pension får tills vidare anstå. Departementss-
chefen.

Kommittén yttrar sig slutligen på följande sätt beträffande frågan om

5. *Avlöningsförhållanden under ledighet för fullgörande av värnplikt.*

»Krigets utbrott år 1914 och därav betingade åtgärder till tryggande av rikets försvar föranledde utfärdande av åtskilliga föreskrifter till ordnande av avlöningsförhållandena för sådana civila befattningshavare, som av tjänstgöring till rikets försvar hindrades att sköta sin befattning.

Sålunda förordnades genom kungörelse den 28 augusti 1914 (svensk författningssamling nr 167), att i fråga om avlöning åt civil, ordinarie eller extra befattningshavare, som av tjänstgöring till rikets försvar vore hindrad att sköta sin befattning, samt åt sådan befattningshavares vikarie skulle, där ej för vissa befattningshavare särskild föreskrift i ämnet meddelades, för tiden från och med den 1 augusti 1914 tills vidare gälla följande:

att innehavare av civil ordinarie befattning eller den, som förordnats att uppehålla sådan befattning mot åtnjutande av de med densamma förenade avlöningsförmåner, icke må förpliktas att under ledigheten av sin avlöning avstå större del, än som skolat frångå honom, därest han av sjukdom varit förhindrad att förrätta befattningen; dock att, där befattningshavare enligt gällande bestämmelser äger under sjukdom uppbära full avlöning, han skall vara skyldig att under ledighet, varom här är fråga, avstå tjänstgöringspenningarna jämte, i förekommande fall, därmed jämförliga avlöningsförmåner;

att vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning beträffande annan civil befattningshavare, därvid iakttages att, såvida ej annorlunda blivit särskilt stadgat, en tredjedel av sådan befattningshavare tillkommande arvode skall anses motsvara tjänstgöringspenningar; samt

att vikarie för befattningshavare, som av ifrågavarande anledning är hindrad att sköta sin befattning, må åtnjuta ersättning enligt samma grunder, som gälla beträffande vikarie för befattningshavare, vilken är av sjukdom hindrad att tjänstgöra.

Vidare blev genom annan kungörelse samma dag (sveusk författningssamling nr 168), med tillämpning för tiden från och med den 1 augusti 1914 tills vidare, förordnat, att vid allmänt läroverk anställd extra ordinarie lärare, som av tjänstgöring till rikets försvar vore hindrad att sköta sin befattning, skulle under ledigheten äga uppbära två tredjedelar av det honom enligt gällande bestämmelser eljest tillkommande arvode.

Genom kungörelse den 18 september 1914 (svensk författningssamling nr 219) fann sedermera Kungl. Maj:t gott förklara, att de genom förberörda kungörelse den 28 augusti 1914 (nr 167) meddelade bestämmelser icke skulle gälla sådan civil befattningshavare, som tillika vore officer eller underofficer i aktiv tjänst ej heller, under tid, då han åtnjöt krigsavlöning, den, som tillika vore officer eller underofficer i reserv; utan skulle fråga om avlöning åt nu nämnd befattningshavare i hans civila befattning samt beträffande ersättning åt vikarie för honom i varje särskilt fall underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Ytterligare blev genom kungörelse den 26 november 1914 (svensk författningssamling nr 377) dels förklarat, att de i kungörelserna den 28 augusti och den 18 september 1914 meddelade stadgandena om avlöning åt civil, ordinarie eller extra befattningshavare, som av tjänstgöring till rikets försvar vore hindrad att sköta sin befattning, samt åt sådan befattningshavares vikarie ägde tillämpning jämväl där befattningshavare enligt § 28 värnpliktslagen inkallats till deltagande i

sådan kurs för utbildning av reservbefäl vid infanteriet och trängen, som jämlikt nådigt brev den 13 oktober 1914 anordnats eller framdeles kunde komma att anordnas, dels ock förordnat, att samma stadganden skulle äga motsvarande tillämpning, där befattningshavare deltog i sådan utbildningskurs för landstörmsbefäl, som anordnats eller kunde komma att anordnas enligt nådigt brev den 6 november 1914.

Genom särskilda kungörelser den 2 juli 1915 (nr 296) och den 28 januari 1916 (nr 254) har vidare förordnats, att de i nådiga kungörelsen den 28 augusti 1914 meddelade stadgandena om avlöning åt civil ordinarie eller extra befattningshavare, som av tjänstgöring till rikets försvar är hindrad att sköta sin befattning, samt åt sådan befattningshavares vikarie skola äga motsvarande tillämpning, såväl där befattningshavare på grund av lagen den 25 maj 1915 om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1915 undergå landstörmsbefälsutbildning deltaga i landstörmsbefälsövning, som ock där befattningshavare frivilligt deltagit i sådan landstörmsbefälsövning, som avses i nämnda lag.

• Särskilda föreskrifter i förevarande avseende hava såsom ock i kungörelsen den 28 augusti 1914 (nr 167) var förutsatt, meddelats rörande åtskilliga grupper av personal, bland annat vissa arbetare vid statens järnvägar, vid telegrafverket och vid statens vattenfallsverk (kungl. brev den 23 oktober 1914, den 7 och 21 december 1917 samt den 25 januari 1918).

Samtliga de bestämmelser, som ovan omförmälts, avse ordnande av avlöningsförhållandena för civil befattningshavare under ledighet aningen för tjänstgöring till rikets försvar eller för deltagande i vissa särskilt anordnade utbildningskurser och övningar. Det skulle kunna ifrågasättas, huruvida icke dessa bestämmelser borde i någon mån jämkas och kompletteras. Sålunda vill det synas, som om stadgandena i kungörelsen den 28 augusti 1914 (nr 167) borde vinna tillämpning även på sådana kaderövningar vid landstormen, som omförmälas i lagen den 21 juni 1916 (nr 203), liksom ock vid frivilligt deltagande i särskilt anordnade reservbefälskurser. I sistberörda hänseende torde här böra erinras, att e. o. kammarskrivaren R. N. Hagberg i sin förut omnämnda skrivelse den 29 oktober 1914 jämväl anhållit att för den tid, varunder han deltagit i reservbefälskurs vid infanteriet, få uppbära två tredjedelar av sin avlöning. — Vidare torde de genom kungörelsen den 18 september 1914 (nr 219) meddelade bestämmelserna om undantag från stadgandena i kungörelsen den 28 augusti 1914 (nr 167) lämpligen böra vinna tillämpning jämväl å sådan civil befattningshavare, som tillika innehar beställning på reservstat.

Kommittén anser det emellertid tvivelaktigt, huruvida under numera inträdda förhållanden dessa och dylika detaljspörsmål böra fristående för sig upptagas till avgörande.

En fråga av mera aktuell innebörd, vilken kommittén fördenskull funnit sig böra något närmare skärskåda, är den huruvida allmänna bestämmelser böra meddelas angående avlöningsförhållandena för civil befattningshavare under ledighet för fullgörande av den honom enligt gällande författningar åliggande värnpliktstjänstgöring i fredstid.

Under sådan tjänstgöring äger värnpliktig i denna sin egenskap åtnjuta *dels* penningbidrag, vilket utgår med 50 öre om dagen under tjänstgöring i linjen (första tjänstgöring och repetitionsövning) och med 1 krona om dagen under reservtruppövning och landstormsövning, *dels ock* i vissa fall, nämligen då värnpliktig tjänstgör såsom underbefäl, ett särskilt penningtillskott, vilket såsom regel utgör 25 öre, undantagsvis 50 öre om dagen. Härutöver kunna värnpliktigs hustru och barn under vissa förutsättningar komma i åtnjutande av understöd (familjeunderstöd) enligt därom gällande särskilda bestämmelser (svensk författningssamling nr 84 och 85 år 1912, nr 267 år 1914, nr 136 och 598 år 1916, nr 547 år 1917 samt nr 59 och 550 år 1918).

I fråga åter om avlöning, som under värnpliktigs tjänstgöring i fredstid kan tillkomma civil befattningshavare å hans civila befattning, torde kommittén, vad först *ordinarie* befattningshavare angår, få erinra om följande.

Bland de avlöningsvillkor, som gälla för ordinarie befattningshavare vid olika verk och inrättningar, förekommer allmänt ett stadgande av ungefärligt innehåll, att den, som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägget eller i fall, där avlöningen utgöres av arvode, den del därav, vilken icke anses såsom tjänstgöringspenningar, men att den, som eljest undfar ledighet, såsom för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag, eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller av annan anledning är lagligen förhindrad att sköta befattningen, *kan förpliktas* att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen eller ortstillägget eller av arvodet, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt. Då ledighet för fullgörande av värnpliktstjänstgöring i fredstid givetvis faller under det senare ledet i nu återgivna stadgande, är det sålunda i allmänhet beroende på vederbörande myndighets prövning, huruvida och i vilken utsträckning den

ledige i dylika fall skall avstå annan avlöning än tjänstgöringspenningarna.

I det nya avlöningsreglementet för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk är motsvarande bestämmelse (18 §) sålunda avfattad, att den ledige skall av sin lön avstå ett belopp motsvarande det i 17 § 1 mom. (för fall av styrkt sjukdom) angivna tjänstledighetsavdrag, samt att han kan förpliktas att av avlöningen ytterligare avstå vad med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt.

Statskontoret har i utlåtande den 15 februari 1912 (se prop. nr 98 år 1913) hemställt till Kungl. Maj:ts beprövande, huruvida det ej borde anses klokt och rättvist, att åtgärder vidtoges för att vederbörande måtte under fullgörande av värnplikt icke behöva av sina avlöningsförmåner avstå mer än som ägde rum under tjänstledighet på grund av styrkt sjukdom, således i de flesta fall endast tjänstgöringspenningar. Under framhållande att de fall, varå ett sådant medgivande skulle få tillämpning, utan tvivel bleve ganska få och att därför frågan ur kostnadssynpunkt syntes vara av helt ringa betydelse för statsverket, hemställde statskontoret förty, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att i statens tjänst anställd person må under tjänstledighet, som åtnjutes för fullgörande av värnplikt, behålla så stor del av sin avlöning, som han enligt gällande bestämmelser äger uppbära under tjänstledighet på grund av styrkt sjukdom. Någon framställning i sådant syfte har emellertid icke blivit riksdagen förelagd.

I fråga om *icke-ordinarie* personal äro, såvitt löneregleringskommittén har sig bekant, några allmänna bestämmelser icke meddelade, som kunna berättiga dylik personal att under värnpliktstjänstgöring i fredstid behålla någon del av sin avlöning. Vissa framställningar i denna riktning hava emellertid kommit löneregleringskommittén tillhanda.

Sålunda har i en till generaltullstyrelsen ställd, den 28 september 1917 dagtecknad skrivelse, som av styrelsen överlämnats till kommittén, Sveriges tullmannaförenings centralstyrelse hemställt, att generaltullstyrelsen måtte hos Kungl. Maj:t utverka rätt för e. o. tulltjänsteman av lägre grad att under reservtrupper- och landstormsövningar erhålla två tredjedelar av till dem under tjänstgöring i tullverket utgående dagavlöning. Vidare hava i skrivelse till generaltullstyrelsen den 6 augusti 1918 e. o. tullvaktmästarna i Göteborg K. A. F. Johansson, B. Thorsell, A. G. Gustafsson och C. M. Svensson anhållit att till dem, som varit inkallade till landstormsövning under sju dagar och under denna tid icke kommit i åtnjutande av dagtraktamenten från tullverket, måtte ut-

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 308 häft. (Nr 365.) 5

betalas nämnda traktamenten, eller, om detta icke vunno generaltullstyrelsens bifall, två tredjedelar därav. Ifrågavarande framställning, över vilken yttrande avgivits av Göteborgs tullbevakningsinspektion, har av generaltullstyrelsen överlämnats till löneregeringskommittén.

Slutligen har järnvägsstyrelsen i skrivelse till Konungen den 30 november 1916 anført, hurusom i en till järnvägsstyrelsen inkommen, vid dess skrivelse fogad skrift styrelsen för svenska järnvägsmannaförbundet gjort framställning i syfte att icke-ordinarie befattningshavare, som innehade fast anställning vid statens järnvägar, måtte bliva berättigad att under den tid, vederbörande av tjänstgöring för sin utbildning såsom värnpliktig vore förhindrad att sköta sin befattning, åtnjuta halv avlöning från statens järnvägar. Då styrelsen saknade befogenhet att bevilja en sådan förmån, samt då för övrigt frågans avgörande syntes hava betydelse för statsinstitutioner i allmänhet och särskilt för de affärsdrivande verken, för ordnande av vilkas avlöningsförhållanden efter likformiga grunder utredning för det dåvarande verkställdes av en särskild kommission, hade styrelsen ansett sig böra hänskjuta detta ärende till Kungl. Maj:ts prövning.

Järnvägsmannaförbundets styrelse hade huvudsakligen stött sin framställning därpå, att genom den nya värnpliktslagen övningstiden för vapenföra värnpliktiga blivit betydligt utsträckt, i det att dylik värnpliktig enligt § 27 i lagen vore skyldig att fullgöra, förutom första årets tjänstgöring, jämväl repetitionsövningar under flera därpå följande år i viss omfattning samt att denna omständighet givetvis förde med sig, att för många av de värnpliktiga, som innan utbildningstiden gått till ända hunnit bilda familj, under repetitionsövningarna uppstode svårigheter att försörja hustru och barn, för vilkas underhåll de av statsmedel under vissa förutsättningar utgående understödsbelopp icke vore tillräckliga. Förbundsstyrelsen hade tillika framhållit, hurusom enligt nu gällande, av järnvägsstyrelsen utfärdade bestämmelser icke-ordinarie personal vid statens järnvägar vore skyldig att under tiden för deltagande i värnpliktsövning avstå hela sin avlöning, men att däremot befattningshavare, tillhörande samma personal, ägde rätt att under den tid, då han vore av tjänstgöring till rikets försvar hindrad att sköta sin befattning, åtnjuta halv avlöning, motsvarande för det stora flertalet av dessa befattningshavare vad som utginge till vederbörande, därest han av sjukdom vore förhindrad att sköta sin tjänst.

Järnvägsstyrelsen erinrade, att berörda rätt grundade sig dels på kungörelsen den 28 augusti 1914 angående avlöning åt civil befattningshavare, som av tjänstgöring till rikets försvar vore hindrad att sköta

sin befattning, och åt sådan befattningshavares vikarie, dels ock på nådiga brevet den 23 oktober 1914 angående avlöning till viss personal vid statens järnvägar, som av tjänstgöring till rikets försvar vore hindrad att sköta sin befattning.

Av vad förbundsstyrelsen vidare anfört framginge, att den hyste den uppfattningen, att dessa bestämmelser, varigenom statens understöds-skyldighet gent emot civil personal under militär tjänstgöring av viss art blivit i princip erkänd, borde oförändrade utsträckas att avse jämväl värnpliktigs utbildningstid.

Enligt järnvägsstyrelsens mening syntes dock på grund av de olika omständigheter, varunder fullgörande av dessa båda arter av militär tjänstgöring ägde rum, en skillnad böra göras i avseende å personalens ställning i avlöningshänseende under den tid, vederbörande tjänstgjorde för sin utbildning, och den tid, han tjänstgjorde till rikets försvar.

Beträffande den ordinarie personalen vid statens järnvägar förefunnes redan en sådan skillnad. Enligt en av styrelsen med stöd av § 5 i gällande avlöningsreglemente utfärdad föreskrift vore nämligen dylik personal under tjänstgöring för sin utbildning såsom värnpliktig skyldig att avstå, förutom tjänstgöringspenningarna, halva lönen, under det att samma personal genom kungörelsen den 28 augusti 1914 tillförsäkrats rätt att under tjänstgöring till rikets försvar icke behöva avstå större del av sin avlöning än tjänstgöringspenningarna.

Vidkommande den icke-ordinarie personalen syntes berörda skillnad böra upprätthållas sålunda, att förmånen att under värnpliktstjänstgöring åtnjuta halv avlöning tilldelades endast den del av ifrågavarande personal, som på de av förbundsstyrelsen åberopade sakliga skälen för dess framställning kunde anses vara i behov därav, nämligen de till ifrågavarande personal hörande tjänst innehavare, som vore familjeförsörjare.

På grund av det anförda finge järnvägsstyrelsen hemställa om bemyndigande att i fråga om avlöning till icke-ordinarie personal vid statens järnvägar under den tid, vederbörande av tjänstgöring för sin utbildning som värnpliktig vore förhindrad att sköta sin tjänst, medgiva, att till denna personalgrupp hörande tjänstehavare, som vore familjeförsörjare, finge under berörda tid av sin avlöning uppbära vad som skolat tillkomma honom, därest han av sjukdom varit förhindrad att tjänstgöra.

Handlingarna i detta ärende överlämnades genom nådig remiss den 3 december 1917 till löneregleringskommittén för att tagas i övervägande vid fullgörande av ovanberörda, kommittén den 31 december 1914 lämnade uppdrag.

Löneregleringskommittén för sin del är i denna fråga så till vida ense med järnvägsstyrelsen, att en bestämd åtskillnad i förevarande avseende synes kommittén böra göras mellan å ena sidan den värnplikts-tjänstgöring, som enligt gällande författningar skall fullgöras i fredstid — således icke blott den tjänstgöring, som i värnpliktslagen omförmäles under beteckningen *värnpliktigs utbildningstid*, utan även reservtrupp-övning, landstormsövning m. m. — och å andra sidan den tjänstgöring, som det på grund av särskild kallelse åligger värnpliktig att fullgöra till rikets eller hemortens försvar m. m. Den förra tjänstgöringen är genom värnpliktslagen eller eljest till sin omfattning beständ, och en var värnpliktig har sig sålunda i regel på förhand bekant, i vilken utsträckning densamma kommer att taga honom i anspråk; den senare tjänstgöringen åter är av mera tillfällig och oberäknelig natur och torde kunna antagas i allmänhet vålla den värnpliktige större avbräck i hans borgerliga verksamhet än vad fallet är med värnpliktstjänstgöringen i fredstid.

På dessa grunder synes det kommittén, som om anledning icke föreläge att beträffande avlöning till civil befattningshavare, vilken fullgör värnpliktstjänstgöring i fredstid, fastställa enahanda regler, som gälla för det fall att dylik befattningshavare har att fullgöra tjänstgöring till rikets försvar. Kommittén kan sålunda icke ansluta sig till statskontorets mening, att en allmän bestämmelse bör komma till stånd av innehåll, att i statens tjänst anställd person må under tjänstledighet, som åtnjutes för fullgörande av värnplikt, behålla så stor del av sin avlöning, som han enligt gällande bestämmelser äger uppbära under tjänstledighet på grund av styrkt sjukdom.

Vad ordinarie befattningshavare beträffar, torde nu gällande allmänna regler, för vilka i det föregående redogjorts och vilka medgiva en viss prövningsrätt i det avseende, varom nu är fråga, kunna anses på det hela taget vara tillfyllest. Enligt kommitténs mening bör det sålunda fortfarande som hittills i regel bliva beroende på vederbörande myndighets prövning i de särskilda fallen, huruvida och i vilken mån ordinarie befattningshavare, som fullgör värnpliktstjänstgöring i fredstid, skall utöver tjänstgöringspenningarna avstå någon del av lönen (eller ortstillägget resp. arvudet).

I fråga om icke-ordinarie befattningshavare har järnvägsstyrelsen, vad dess personal angår, ansett den principen böra följas, att särskilda regler i förevarande avseende borde gälla till förmån för dem, som vore familjeförsörjare. Skulle denna princip godkännas beträffande sådan ledighet, som föranledes av värnpliktstjänstgöring, torde det emellertid

kunna antagas, att yrkanden, och i detta fall ganska berättigade sådana, skulle komma att framställas på att samma princip vunde tillämpning även vid tjänstledighet av annan anledning. Såsom kommittén här förut erinrat kunna enligt gällande bestämmelser särskilda understöd (familjeunderstöd) i vissa fall utgå till värnpliktigs hustru och barn. Därigenom har sålunda familjeförsörjarnas behov av ekonomiskt stöd under värnpliktstiden blivit i viss mån beaktat. Att därutöver en liknande behovsprincip skulle vinna tillämpning vid bestämmande av civil befattningshavares rätt att under värnpliktstjänstgöring i fredstid åtnjuta viss del av sin avlöning synes kommittén med hänsyn till de konsekvenser, som därav skulle följa, icke vara att förorda.

Kommittén har dock för sin del intet att erinra mot att en allmän bestämmelse kommer till stånd, varigenom den icke-ordinarie personalens avlöningsförhållanden under värnpliktstjänstgöring i fredstid bliva på ett enhetligt sätt ordnade.

Enligt kungörelsen den 28 augusti 1914 (nr 167) är civil extra befattningshavare såsom regel berättigad att vid tjänstgöring till rikets försvar åtnjuta två tredjedelar av sin avlöning å den civila befattningen; för vissa grupper av personal gälla dock, såsom i det föregående är omförmält, i detta avseende avvikande regler.

Det förefaller kommittén, som om billighetens krav vore fullt tillgodosedda, därest den andel av avlöningen å den civila befattningen, som borde utgå till befattningshavaren under värnpliktstjänstgöring i fredstid, bestämdes till en tredjedel av samma avlöning.

Såsom förutsättning för att en sådan förmån må tillerkännas i statens tjänst anställd person bör givetvis gälla, att han vunnit fast anställning i vederbörande verk eller inrättning och anses böra under tiden för värnpliktens fullgörande bibehållas i dylik anställning. Där detta ej är fallet utan anställningen varit av mer eller mindre tillfällig beskaffenhet eller eljest anses böra upphöra, kan en bestämmelse, sådan kommittén nu velat ifrågasätta, tydligen ej äga tillämpning.

På nu anförda skäl får löneregleringskommittén hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreskriva,

att i statens tjänst fast anställd civil, icke-ordinarie befattningshavare, som av värnpliktstjänstgöring i fredstid är hindrad att sköta sin befattning, skall, där ej för särskilda fall annorlunda stadgas, under ledigheten äga uppbära en tredjedel av den honom å den civila befattningen eljest tillkommande avlöning.»

Departements-
chefen.

I likhet med löneregleringskommittén anser jag de regler, vilka äro gällande beträffande ordinarie befattningshavares avlöning under annan tjänstledighet än för sjukdom, vara till fyllest för reglering av avlöningsförhållandena under ledighet för fullgörande av värnplikts-tjänstgöring i fredstid. Jag anser mig förty sakna anledning att föreslå några särskilda bestämmelser i sådant avseende.

Vidkommande därefter icke-ordinarie befattningshavare äro avlöningsförhållandena under ledighet för fullgörande av värnplikt i fredstid alltjämt oreglerade. Ett förslag till spörsmålets lösning har nu framlagts av löneregleringskommittén, men jag är icke ännu beredd att taga ställning till detsamma, utan torde jag i sinom tid få tillfälle underställa den Kungl. Maj:ts prövning.

Vad i ärendet förekommit beträffande såväl denna som de föregående punkter i löneregleringskommitténs yttrande i anledning av riksdagens skrivelse i förevarande ärende torde emellertid böra bringas till riksdagens kännedom.

Departements-
chefens
hemställan.

Under åberopande av den under punkt 3 här ovan förebragta utredningen och vad jag därstädes i anledning därav anført, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att i alla de fall, där för civil ordinarie befattningshavare avlöningsförhöjning må äga rum efter viss tids tjänstgöring, honom icke må föras till last tid, varunder han åtnjutit ledighet för fullgörande av honom åliggande militär tjänstgöring.

Vad föredragande departementschefen sålunda och i övrigt anført och tillstyrkt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bil. litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Hans von Arnold.